

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Юніна Олександра Сергійовича на дисертацію Першина Олега Володимировича «Адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Необхідною передумовою достатнього стійкого розвитку держави є забезпечення належного рівня її економічної безпеки. Перманентна трансформація чинників розвитку національної економіки значною мірою актуалізує дослідження спрямовані на забезпечення економічної безпеки України. Подолання економічної кризи в Україні є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку соціально-економічного розвитку, що посилює макроекономічні дисбаланси та погіршило перспективи подальшого економічного росту.

Останні події в країні утворили нові фактори, негативний вплив, який сприяє зниженню економічної безпеки як окремо взятої соціально-економічної системи, так і держави в цілому. Але окрім цього, політико-економічна нестабільність в країні, призвела і до утворення нових загроз. Враховуючи рівень значущості нових загроз і небезпек, набуває особливої актуальності питання дослідження сутності державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави. Все вищенаведене є підґрунтям для того, щоб на науковому рівні порушити питання щодо необхідності перегляду адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки в Україні. З огляду на наведене обрана тема дисертаційного дослідження Першиним Олегом Володимировичем є надзвичайно актуальною, як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Методологічні засади дослідження свідчать про належне володіння дисертантом загальними та спеціальними методами наукового пізнання,

системний підхід щодо вирішення завдань, поставлених у роботі. Було використано ряд методів, характерних для наукових робіт з юридичних наук: компаративістський підхід, структурно-функціональний та логіко-семантичний аналіз, догматичний метод, формально-юридичний і системний методи, методи класифікації та групування, аналізу і синтезу, герменевтичний підхід тощо. Методи і прийоми доречно використані для формулювання авторських дефініцій, обґрунтування запропонованих висновків та рекомендацій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства, що регламентує процедури застосування адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Наукові положення, рекомендації та висновки дослідження, проведеного О.В. Першиним є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки обумовлені використанням об'єктивних даних про стан та перспективи наявних адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки та інформаційних повідомлень в засобах масової інформації про ризики економічній безпеці та відображають сучасний стан нормативно-правових актів різної юридичної сили, які містять матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми, що регламентують особливості застосування правових інструментів забезпечення економічної безпеки держави; базуються на значній кількості наукових та аналітичних джерел іноземних та вітчизняних дослідників, які займалися питаннями забезпечення економічної безпеки держави, серед яких: фахівці з теорії права, публічного адміністрування, адміністративного права, економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в сучасному погляді на існуючу систему адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки із врахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз останній та формулюванні на цій основі пропозицій та рекомендацій щодо практичних аспектів подолання виникнення нових ризиків економіки України із

врахуванням дії правового режиму воєнного стану.

З урахуванням сучасних підходів наявних у юридичній науці, О.В. Першин формулює основні параметри проблеми, яка вирішується у дисертаційній праці, та концептуальні засади її розв'язання, а також спрямовує одержані результати на розробку питань, які є визначальними в побудові нової моделі забезпечення економічної безпеки.

Здобувачем з позиції адміністративно-правової науки доведено, що «забезпечення економічної безпеки» – це коло адміністративно-правових відносин, які урегульовані нормами адміністративного права, мають системний, цілеспрямований та динамічний характер, що пов'язано із постійними новими викликами та загрозами, вимагає постійного моніторингу, аналізу та вироблення адміністративно-правових інструментів, здатних запобігати і протидіяти негативним наслідкам та здійснюється державними інституціями, які наділені публічно-владними повноваженнями в цій сфері (с. 30-46).

Доцільно підтримати позицію дисертанта, що адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки – це сукупність засобів, заходів та дій по їх реалізації, що містяться в правових приписах і містять дозволи, обмеження та заборони, баланс поєднання яких залежить від багатьох факторів та стадій запровадження з метою мінімізації негативних наслідків від ризиків та загроз економічній безпеці. Основними ознаками адміністративно-правових інструментів щодо забезпечення економічної безпеки є: 1) закріплюються адміністративно-правовими нормами; 2) мають загальнообов'язковий характер; 3) спрямовані на мінімізацію ризиків економічній безпеці; 4) приймаються з метою підтримання балансу приватних та публічних інтересів в сфері економіки; 5) як правило мають право обмежувальний або заборонний характер, що негативно сприймається суспільством в пріоритеті якого лише приватний інтерес; 6) суб'єктами застосування є юридичні особи публічного права, які як правило наділені публічно-владними повноваженнями або делегують зазначені повноваження юридичним особам приватного права; 7) мають динамічний характер, оскільки їх застосування пов'язано з новими

викликами економіці держави; 8) адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки є частиною більш широкого кола інструментів, що використовуються для забезпечення національної безпеки (с. 54-55).

Запропоновано розрізняти види адміністративно-правових інструментів за такими класами: загальні або уніфіковані «адміністративно-правові інструменти». Вони характеризуються широкою сферою та колом суб'єктів їх застосування. При цьому в залежності від типових особливостей кожного окремого суб'єкта, уніфікований інструмент може отримувати власну унікальну назву (як то: закон, указ, постанова або меморандум, угода тощо); особливі «адміністративно-правові інструменти». Вони характеризуються тісним змістовним зв'язком інструментів із суспільними відносинами, які складають проблемну ситуацію їх застосування (що може відобразитися в уточнюючій назві, яка конкретизує вид окремого «адміністративно-правового інструмента», як то: митний режим або податковий режим). В той же час, особливим «адміністративно-правовим інструментам» притаманне широке і слабо диференційоване коло суб'єктів їх застосування; спеціальні «адміністративно-правові інструменти». Вони характеризуються чітко обмеженим, невеликим колом суб'єктів їх застосування і також мають тісний змістовний зв'язок зі сферою використання (с. 99).

Особлива увага приділена системі органів, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки держави, що характеризується певною динамічністю (мінливістю) та невичерпністю їх переліку, яка, в свою чергу, супроводжується зміною економічної ситуації та відповідних викликів і загроз (с. 100).

Здобувачем доведено, що процедури нормотворення у сфері забезпечення економічної безпеки спрямовані на вироблення державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки уповноваженими органами публічної влади, яка має нормативно-правове та адміністративно-процесуальне врегулювання, процедурний зміст діяльності, що в сукупності сприяє здатності національної

економіки до стабільного та гармонійного розвитку (с. 113-131).

Зроблено висновок, що дозвільна діяльність органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки становить собою найбільш дієвий інструмент забезпечення економічної безпеки, який має адміністративно-правове врегулювання та реалізується у відповідній процедурній формі шляхом застосування превентивних, охоронних, мінімізуючих та правообмежуючих заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків та загроз економіці від дії негативних внутрішніх та зовнішніх економічних чинників, з метою створення умов, що сприяють економічному розвитку держави. Доведено, що кінцевим результатом реалізації процедури дозвільної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки є прийняття уповноваженим органом публічної влади до непідпорядкованого суб'єкта документа дозвільного характеру, який сприяє мінімізації настання негативних наслідків у економічній сфері та сприятиме сталому та збалансованому розвитку економіки (с. 149).

Дисертантом доведено, що процедура застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки є урегульованою адміністративно-правовими нормами відповідна сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій, скерованих на реалізацію контрольних та наглядових повноважень органів публічної влади щодо дотримання непідпорядкованими суб'єктами національного законодавства у сфері економіки з метою мінімізації ризиків та збитків держави від дії негативних внутрішніх та зовнішніх економічних чинників (с. 165).

Результати проведеного дослідження дозволили дисертанту дійти висновку, що для сьогоденної України найголовнішими заходами економічної безпеки є нівелювання впливу війни на економіку країни, забезпечення її стабільного функціонування, не дивлячись на всі важкі обставини, що наявні в цей непростий час. Наголошено, що дані цілі можуть бути реалізовані за рахунок правильного використання економічної допомоги міжнародних партнерів, реального подолання корупції, стабілізації всіх соціально-економічних та політичних процесів на підконтрольних Україні територіях

(с. 186).

Дисертантом наголошено, що ефективність існуючих адміністративно-правових інструментів залежить не лише від характеристик та якостей самих інструментів, але й від їх сукупності й об'єктивної ситуації їх застосування. Аргументовано висновок щодо необхідності класифікації контексту застосування адміністративно-правових інструментів (с. 197).

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні результати дослідження викладено в п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових юридичних виданнях України та у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей на конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно, сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності автора. На використанні для аргументації власних положень і висновків напрацювання інших вчених обов'язково робилися посилання. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог МОН України. Встановлюючи значущість для науки і практики результатів дослідження, проведеного О.В. Першиним, варто вказати, що воно вирішує наукову задачу, пов'язану із розробкою ефективної системи адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки із врахуванням наявних внутрішніх та зовнішніх загроз останній. Наведені в роботі пропозиції можуть слугувати удосконаленню законодавства України, особливо тієї його частини, яка регламентує процедурну складову застосування адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення економічної безпеки.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. Безумовно позитивно оцінюючи дисертацію Першина Олега Володимировича є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

У підрозділі 1.1 «Державна політика в сфері забезпечення економічної безпеки: поняття, напрямки та завдання» звертається увага, що забезпечення дієвого контролю при реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави має ґрунтуватися на дієвій системі моніторингу економічної безпеки держави та її окремих складових. Але, при цьому у дисертаційному дослідженні не приділено уваги, яким чином вказаний моніторинг повинен здійснюватися. Отже, така позиція здобувача потребує додаткового обґрунтування та пояснення.

2. У підрозділі 2.3 «Процедури застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки» дисертантом встановлено сутність, поняття та особливості процедури застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки. У свою чергу виокремлено основні стадії процедури застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки. В той же час виникає питання, чому серед стадій процедури застосування контрольно-наглядових дій у сфері забезпечення економічної безпеки здобувач не виокремлює стадію оскарження.

3. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід застосування правових інструментів забезпечення економічної безпеки та можливість його адаптації до національної правової системи» дисертант звертає увагу, що одним з найголовніших заходів економічної безпеки в наш час для України є інтеграція економіки нашої країни в нову глобальну цифрову економічну систему. Але, офіційна статистика не визначає обсягу цифрової економіки в Україні (зокрема, показники обсягу цифрової економіки до загального ВВП країни). На сьогодні обчислюється лише цифрова економіка у вузькому сенсі (інформаційні та комп'ютерні послуги). Не ведеться облік високотехнологічної продукції, цифровізованих послуг тощо. Під час захисту доцільно почути позицію дисертанта, які заходи необхідно здійснити з метою пришвидшенню економічного зростання та забезпечити цифровізацію економіки.

4. Наша країна протягом останніх десяти років перебуває у стані збройного конфлікту, а на сьогоднішній день у зв'язку з військовою агресією

Російської Федерації проти України, введено правовий режим воєнного стану. Безумовно, що за таких умов державна політика у сфері забезпечення економічної безпеки держави зазнає певних трансформацій. На підставі викладеного вважаємо, що розглядувана дисертаційна робота набула б більшої актуальності за умови включення до її змісту положень щодо особливостей забезпечення економічної безпеки в особливий період.

Зазначене не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

Загальний висновок – дисертація Першина Олега Володимировича «Адміністративно-правові інструменти забезпечення економічної безпеки в Україні» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо визначення адміністративно-правових інструментів забезпечення економічної безпеки та має значення для розвитку науки адміністративного права. Вона відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Першин Олег Володимирович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

**проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН